

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут права
Кафедра правових природоохоронних дисциплін

07-05-60М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних робіт та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ЗЕМЕЛЬНЕ І АГРАРНЕ ПРАВО»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності 081 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості ННІП
Протокол № 11 від 01.07.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки для виконання практичних робіт та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Земельне і аграрне право» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Швець О. М. – Рівне : НУВГП, 2024. 29 с.

Укладач: Швець О. М., к.ю.н., доцент кафедри правових природоохоронних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Швець О. М., к.ю.н, в.о. завідувача кафедри правових природоохоронних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності: Міщук І. В., к.ю.н., професор.

ЗМІСТ

Передмова	3
Опис навчальної дисципліни та її структура	4
1.1 Опис навчальної дисципліни	4
1.2 Тематика практичних занять, оцінювання та особливості підготовки	6
1.3 Критерії та шкала оцінювання	7
2. Плани практичних занять	9
3. Самостійна робота студентів	26
4. Рекомендована література	27
5. Інформаційні ресурси	28

© О. М. Швець, 2024
© НУВГП, 2024

Передмова

Земельне право та аграрне право є надзвичайно актуальними та важливими галузями права в Україні.

Земельне право є сукупністю норм права щодо врегулювання суспільних відносин з приводу володіння, користування та розпорядження землею. Поряд з тим, що земля є компонентом навколишнього природного середовища, який потребує раціонального та бережного ставлення, земля виступає просторовим базисом існування та засобом виробництва у сільському господарстві. Така триєдність функцій землі потребує чіткого врегулювання її використання нормами законодавства. При врегулюванні процесів, що пов'язані з використанням землі, поряд з нормами специфічного земельного законодавства застосовуються норми цивільного, адміністративного, господарського, кримінального та інших галузей права.

Аграрне право являє собою сукупність норм права, які врегульовують правовідносини щодо господарського використання земельних ресурсів як просторового базису та засобу виробництва у сільському господарстві. Аграрне право є комплексною галуззю права, яка не маючи кодифікованого закону використовує земельне, господарське, цивільне, адміністративне законодавство та специфічні закони.

Враховуючи складність земельних та аграрних правовідносин, роль юристів у їх врегулюванні є очевидною.

Саме тому оволодіння дисципліною «Земельне і аграрне право» є важливою складовою освітнього процесу в розрізі освітньої програми «Право».

1. Опис навчальної дисципліни та її структура

1.1 Опис навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Земельне і аграрне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 081 «Право».

Метою викладання навчальної дисципліни «Земельне і аграрне право» є забезпечення формування у майбутніх юристів професійних компетентностей із застосування норм земельного та аграрного права у професійній діяльності залежно від обставин.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Земельне і аграрне право» є теоретична підготовка здобувачів освіти з питань:

- загальних положень Земельного і аграрного права;
- складу земельного фонду України та правового режиму земель відповідно до їх цільового використання;
- адміністративно-правового регулювання використання та охорони земель;
- набуття та реалізації прав на землю;
- юридичної відповідальності за земельні правопорушення;
- вирішення земельних спорів;
- правового регулювання аграрних правовідносин;
- правового становища суб'єктів АПК в Україні;
- правового забезпечення якості сільськогосподарської продукції.

Перелік компетентностей, які набуваються здобувачами освіти в процесі вивчення навчальної дисципліни «Земельне і аграрне право»:

ІК – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

ЗК2 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3 – знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК15 – прагнення до збереження навколишнього середовища.

СК3 – цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК8 – здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК9 – здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10 – здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК12 – здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК16 – здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

СК19 – здатність до адаптації у професійному середовищі, вміння вирішувати складні професійні задачі, застосовуючи сучасні інформаційні технології.

СК20 - здатність до орієнтації у правових природоохоронних напрямках.

Програмні результати навчання, які забезпечуються в процесі вивчення навчальної дисципліни «Земельне і аграрне право»:

РН3 - Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН5 - Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН6 - Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН21 - Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

РН22 - Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

РН23 - Застосовувати у професійній діяльності нормативно-правову базу захисту навколишнього середовища, особистості.

1.2 Тематика практичних занять, оцінювання та особливості підготовки

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Оцінка, балів
Змістовий модуль 1.		14	57
1	Земельний фонд України	2	7
2	Адміністративно-правове регулювання використання та охорони земель в Україні	2	5
3	Права на землю в Україні	2	5
4	Набуття та реалізація права власності на землю.	4	8
5	Набуття та реалізація права користування землею.	4	12
	Модульний контроль №1		20
Змістовий модуль 2		10	43
6	Земельні правопорушення: юридична відповідальність. Земельні спори	2	6
7	Правове регулювання аграрних правовідносин в Україні.	2	3
8	Правове становище суб'єктів АПК в Україні	4	10
9	Правове забезпечення якості сільськогосподарської продукції.	2	4
	Модульний контроль №2		20
	ВСЬОГО	24	100

Готуючись до практичних занять здобувачі повинні:

1. Опрацювати лекційний матеріал за темою заняття.
2. Опрацювати нормативні акти за темою заняття.
3. За рекомендацією викладача опрацювати наукові та/або літературні джерела за темою заняття.
4. Підготувати завдання в рамках самостійної роботи студентів за темою заняття.

Здобувачі можуть отримати додаткові бали до поточної успішності навчальної дисципліни за участь у наукових конференціях, круглих столах, написання наукових тез, статей, рефератів дослідницького характеру за темою навчальної дисципліни. Тему дослідницької роботи студенти можуть вибрати самостійно за погодженням із викладачем.

1.3 Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача при оцінюванні поточних результатів успішності з навчальної дисципліни «Земельне і аграрне право» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених силябусом дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (повнота, чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. 40 балів студент сумарно може отримати за складання модульних контролів.

Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- розв'язання практичних кейсів;
- тестування;
- аналіз участі у дискусії.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
0-34 балів	Незадовільно

2. Плани практичних занять

Змістовний модуль 1

Практичне заняття №1. Земельний фонд України. (2 години)

План

1. Склад та цільове призначення земель в Україні. Категорії земель.
2. Класифікація видів цільового призначення земельних ділянок.
3. Правовий режим земель залежно від їх цільового призначення.

Відповідно до ч. 1 ст. 18 Земельного кодексу України «до земель України належать: усі землі в межах її території, в тому числі острови та землі, зайняті водними об'єктами».

Відповідно до ст. 19 Земельного кодексу України всі землі України за основним цільовим призначенням поділяються на дев'ять категорій:

- а) землі сільськогосподарського призначення;
- б) землі житлової та громадської забудови;
- в) землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;
- г) землі оздоровчого призначення;
- ґ) землі рекреаційного призначення;
- д) землі історико-культурного призначення;
- е) землі лісогосподарського призначення;
- є) землі водного фонду;
- ж) землі промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення.

Окрім визначення основного цільового призначення, в межах кожної категорії земель виділяється вид цільового призначення відповідно до Класифікатора видів цільового призначення земельних ділянок та правил його застосування.

Завдання до теми:

Відповідно до вихідних даних (отримуєте у викладача або берете з платформи Moodle) за зразком скласти таблицю «Структура земель за цільовим призначенням», за даними таблиці побудувати кругову діаграму. Дати усну характеристику

структури земельного фонду, яка була отримана в результаті проведених розрахунків із описом правового режиму наявних у розробленій структурі категорій земель.

Склад кожної категорії земель формуємо шляхом сумування площ відповідних земельних угідь, які визначаємо за варіантом із додатку 1. Відповідність земельного угіддя певній категорії земель визначаємо згідно норм Земельного кодексу України (Розділ II).

Наприклад: площу земель сільськогосподарського призначення ми отримаємо шляхом сумування таких угідь: рілля + сади + виноградники + пасовища + сіножаті + господарські двори + господарські шляхи + полезахисні лісосмуги, а площу земель водного фонду шляхом сумування площ під озерами, під річками та під болотами.

Таблиця - Структура земель за цільовим призначенням

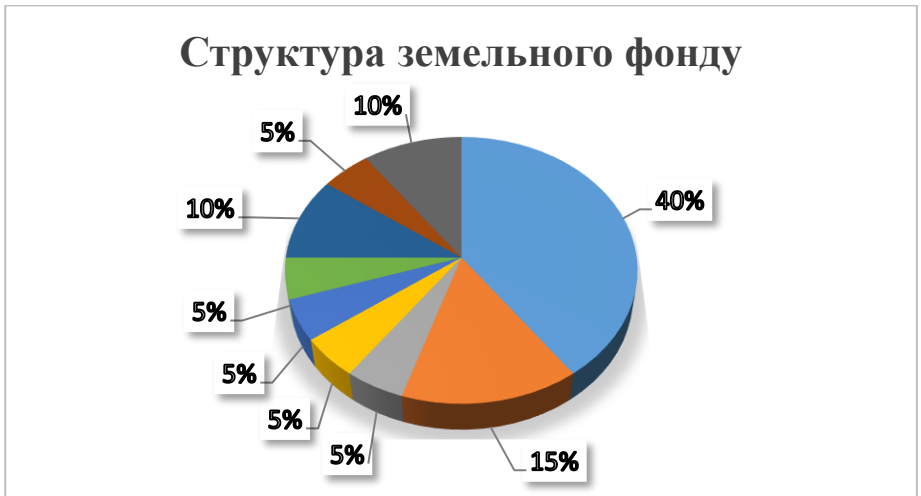
№ п/п	Категорії земель	Площа	
		га	%
1	Землі сільськогосподарського призначення	400	40
2	Землі житлової та громадської забудови	150	15
3	Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення	50	5
4	Землі оздоровчого призначення	50	5
5	Землі рекреаційного призначення	50	5
6	Землі історико-культурного призначення	50	5
7	Землі лісгосподарського призначення	100	10
8	Землі водного фонду	50	5
9	Землі промисловості, транспорту, електронних	100	10

	комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення		
	ВСЬОГО	1000	100

Розрахунки, а також побудову діаграми можна виконувати як вручну, так і за допомогою програми Microsoft Excel (або функції «вставка-діаграма» у програмі Microsoft Word).

Відсоткове значення площі певної категорії земель визначається за формулою:

$$\% \text{ площі категорії земель} = \frac{\text{площа категорії, га} \times 100}{\text{загальна площа земель, га}}$$

Рисунок – Структура земель за цільовим призначенням

Контрольні питання

1. Якими нормативними документами визначається розподіл земельного фонду України за цільовим?
2. Скільки категорій земель визначено земельним законодавством України?

3. Які категорії земель України визначено земельним законодавством?

4. Які землі відносяться до земель сільськогосподарського призначення?

5. Які землі відносяться до земель житлової та громадської забудови?

6. Які землі відносяться до земель природно-заповідного фонду?

7. Які землі відносяться до земель іншого природоохоронного призначення?

8. Які землі відносяться до земель оздоровчого призначення?

9. Які землі відносяться до земель рекреаційного призначення?

10. Які землі відносяться до земель історико-культурного призначення?

11. Які землі відносяться до земель лісгосподарського призначення?

12. Які землі належать до земель водного фонду?

13. Які землі визнаються землями промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення?

14. Що передбачає встановлення цільового призначення земельних ділянок?

Практичне заняття №2. Адміністративно-правове регулювання використання та охорони земель в Україні (2 години)

План

1. Організаційна структура органів публічної влади у сфері земельних правовідносин.

2. Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування в галузі земельних правовідносин.

Завдання до теми:

1. Скласти ієрархію органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що мають повноваження у сфері земельних правовідносин.
2. Визначити до кола чийх повноважень відноситься:
  - визначення засад державної політики в галузі використання та охорони земель;
  - забезпечення реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель;
  - вирішення земельних спорів;
  - надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності;
  - здійснення державного контролю за використанням і охороною земель.

Для побудови ієрархії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що мають повноваження у сфері земельних правовідносин у якості джерела інформації використовуємо положення Земельного кодексу України (глави 2 та 3) та загальні знання про архітектуру влади (Теорія держави та права).

Контрольні питання

1. *Які повноваження у сфері земельних правовідносин має Верховна Рада України?*
2. *Які повноваження у сфері земельних правовідносин мають обласні ради?*
3. *Які повноваження у сфері земельних правовідносин мають Київська та Севастопольська міські ради та їх виконавчі органи?*
4. *Які повноваження у сфері земельних правовідносин належать районним радам?*
5. *Які повноваження у сфері земельних правовідносин мають місцеві ради?*
6. *Які повноваження у сфері земельних правовідносин має Кабінет Міністрів України?*
7. *Які повноваження у сфері земельних правовідносин мають місцеві державні адміністрації?*

8. Який орган державної влади забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища?

9. Який орган державної влади реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища?

10. Який орган державної влади реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів?

11. Який орган державної влади забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин?

12. Який орган державної влади реалізує державну політику у сфері земельних відносин?

Практичне заняття №3. Права на землю в Україні (2 години)

План

1. Земельна ділянка як об'єкт цивільних прав.
2. Право власності на землю.
3. Право користування землею.

Завдання до теми:

1. Підготуйтеся до усного опитування та тестування за такими питаннями:

1) Що є ознаками земельної ділянки як об'єкта цивільних прав?

2) Назвіть можливі шляхи формування земельної ділянки.

3) Які види права на землю визначені земельним законодавством України?

4) Назвіть складові правомочності права власності, розтлумачте їх зміст.

5) Які форми власності на землю визначені в Україні?

6) В яких межах поширюється право власності на земельну ділянку?

7) Назвіть суб'єктів права власності на землю залежно від форм власності.

8) Які види спільної власності на землю ви знаєте?

- 9) Назвіть суб'єктів права спільної часткової власності на землю.
- 10) Назвіть суб'єктів права спільної сумісної власності на землю.
- 11) Назвіть види права користування землею в Україні.
- 12) Назвіть суб'єктів права постійного користування землею.
- 13) Дайте визначення права оренди землі з посиланням на відповідний нормативно-правовий акт.
- 14) Назвіть суб'єктів права оренди землі.
- 15) Назвіть підстави виникнення права оренди земельної ділянки.
- 16) Що таке земельний сервітут?
- 17) Назвіть види права земельного сервітуту.
- 18) Які є підстави для встановлення земельного сервітуту?
- 19) Що таке право емфітевзису? Назвіть підстави його виникнення.
- 20) Що таке право суперфіцію? Назвіть підстави його виникнення.

2. Робота в команді (2 - 4 команди в академічній групі студентів): розв'язок тематичного кросфорду на швидкість. Запитання в кросфорді стосуються визначення понять із категорії «права на землю». Винагорода за швидке та правильне вирішення завдання – 2 додаткових бали для учасників команди.

Практичне заняття №4. Набуття та реалізація права власності на землю (2 години).

План

1. Зміст та основні категорії права власності на землю.
2. Право власності на землю держави.
3. Право власності на землю територіальних громад.
4. Право власності на землю громадян.
5. Право власності на землю юридичних осіб.
6. Спільна власність на землю.
7. Права та обов'язки землевласників.

Завдання до теми:

1. Вирішення практичного кейсу.

Вирішити завдання типового практичного кейсу, обґрунтувавши відповідь нормами закону із посиланнями на нормативно-правові акти:

Громадянин України Костюк А.В. проживає в селі. Відповідно до земельно-облікових документів, у користуванні Костюка знаходиться 1,3 га земель, з яких 0,86 га розміщені біля будинку, а решта – окрема ділянка в межах села.

Він звернувся з заявою до сільської ради про безоплатну передачу йому у приватну власність згаданих земельних ділянок загальною площею 1,3 га.

Завдання

1) Чи в компетенції сільської ради вирішення цього питання?

2) Чи є громадянин Коваль суб'єктом права приватної власності на землю в Україні?

3) Для яких потреб і в якому розмірі громадянин Коваль може отримати безоплатно у власність земельні ділянки якими він користується?

4) Який порядок дій громадянина для приватизації землі?

2. Відповідно до вихідних даних (отримуєте у викладача або берете з платформи Moodle) скласти заяву громадянина України щодо набуття земельної ділянки у приватну власність до відповідного органу та рішення відповідного органу щодо складеної заяви (бланки документів – берете на платформі Moodle).

Контрольні питання

1. Якими правомочностями характеризується право власності?

2. Розкрийте зміст правомочностей власника земельної ділянки.

3. Що є об'єктами права власності на землю?

4. Що є ознаками земельної ділянки як об'єкта права власності?

5. Як поширюється право власності в межах земельної ділянки?
6. Назвіть ознаки земельної ділянки як об'єкта цивільних прав?
7. Назвіть суб'єктів права власності на землю.
8. Що таке земельна правоздатність?
9. Що таке земельна дієздатність?
10. Які права мають власники земельних ділянок?
11. Які обов'язки мають власники земельних ділянок?
12. Які форми власності на землю існують в Україні?
13. Назвіть суб'єктів права приватної власності на землю.
14. Які існують різновиди права приватної власності на землю?
15. Для яких видів цільового призначення можуть надаватись земельні ділянки у власність безкоштовно громадянам України?
16. Вкажіть норми безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами України.
17. Назвіть підстави набуття громадянами України права власності на землю.
18. Назвіть підстави набуття іноземцями та особами без громадянства права власності на землю в Україні.
19. На яких підставах можуть набувати у власність земельні ділянки юридичні особи України?
20. На яких підставах можуть набувати право власності на земельні ділянки іноземні юридичні особи?
21. Назвіть суб'єктів права комунальної власності на землю.
22. Які землі комунальної власності не можуть передаватись у приватну власність?
28. Назвіть суб'єктів права державної власності на землю.
29. Які землі державної власності не можуть передаватись у приватну власність?
30. Що таке право спільної власності на земельну ділянку?
31. Назвіть види спільної власності на земельну ділянку.

32. Назвіть суб'єктів права спільної часткової власності на земельну ділянку?

33. У яких випадках виникає право спільної часткової власності на земельну ділянку?

34. Назвіть суб'єктів права спільної сумісної власності на земельну ділянку?

35. Які земельні ділянки можуть перебувати у спільній сумісній власності?

Практичне заняття №5. Набуття та реалізація права користування землею. (4 години).

План

1. Право постійного користування землею.
2. Право оренди.
3. Право користування чужою земельною ділянкою.
4. Права та обов'язки землекористувачів.
5. Обмеження прав на землю.
6. Особливості продажу земельних ділянок та прав на них.

Завдання до теми:

1. Підготуватися до опитування на занятті.
2. Вирішення практичного кейсу.

Вирішити завдання типового практичного кейсу, обґрунтувавши відповідь нормами закону із посиланнями на нормативно-правові акти:

У 2019р. між сільськогосподарським товариством та громадянином Петруком, власником земельного паю, укладено договір оренди земельної частки (паю) на підставі сертифікату строком до 2026 р. У 2020 р. Петренко виділив земельний пай її в натурі для ведення сільськогосподарської діяльності із відповідною реєстрацією права власності в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень. Однак сільськогосподарське товариство восени 2021 р. засіяло на даній земельній ділянці озиму пшеницю, посилаючись на умови договору, відповідно до яких громадянин Петренко зобов'язаний протягом усього строку дії договору оренди утримуватися від виділення земельної частки (паю) в натурі.

Прокоментуйте ситуацію

3. Написати коротку аналітичну записку, із обов'язковим зазначенням власної думки, на одну із тем:

- 1) Ринок земель в Україні.
- 2) Обіг земель в Україні

Контрольні питання

1. Розкрийте зміст і дайте загальну характеристику права землекористування.

2. Хто є суб'єктами права землекористування?

3. Що є об'єктами права землекористування?

4. Якими правами володіють землекористувачі?

5. Які обов'язки щодо використання і охорони земель покладені на землекористувачів?

6. Дайте визначення права постійного користування земельною ділянкою.

7. Назвіть суб'єктів права постійного землекористування.

8. Розкрийте зміст поняття оренди землі.

9. Хто є орендодавцями земельних ділянок?

10. Хто може бути орендарями земельних ділянок?

11. Що таке договір оренди землі?

12. Назвіть істотні умови договору оренди землі.

13. На який строк може бути укладений договір оренди землі?

14. Який порядок та умови укладення договорів оренди землі?

15. У яких випадках припиняється дія договору оренди землі?

16. Який порядок поновлення договору оренди землі?

17. Що таке суборенда земельних ділянок?

18. Як визначається розмір орендної плати за землю?

19. В якій формі може сплачуватись орендна плата за землю?

20. Розкрийте поняття і зміст права земельного сервітуту.

21. Назвіть об'єкти та суб'єктів права земельного сервітуту.

22. Які ознаки права земельного сервітуту?

23. Назвіть види земельних сервітутів.

24. Який порядок встановлення земельних сервітутів?

25. У яких випадках припиняється дія земельних сервітутів?

26. Розкрийте поняття та зміст права емфітевзису.

27. Розкрийте поняття та зміст права суперфіцію.

28. На яких підставах виникає право емфітевзису?

29. На яких підставах виникає право суперфіцію?

30. На який строк може бути передана земельна ділянка в користування на праві емфітевзису, суперфіцію?

31. Які підстави припинення права емфітевзису?

32. Які підстави припинення права суперфіцію?

Змістовний модуль 2

Практичне заняття № 6. Земельні правопорушення: юридична відповідальність. Земельні спори. (2 години).

План

1. Відповідальність за порушення земельного законодавства.
2. Правила добросусідства.
3. Порядок вирішення земельних спорів.

Завдання до теми:

1. Підготуватися до опитування.
2. Підготуватися до дискусії на тему «Правила добросусідства».
3. Вирішення типових практичних кейсів: робота в командах по 4 особи. Учасники команди, яка найкраще вирішить практичні кейси та прокоментує їх з посиланнями на нормативно-правові акти отримують по 1 додатковому балу.

Кейс 1

Грамадянин Петрук має у приватній власності земельну ділянку площею 0,5 га для ведення особистого селянського господарства. Через хворобу громадянин протягом 2-х років не

обробляв свою земельну ділянку, яка внаслідок цього заросла бур'янами. Сусіди Петрука подали на нього скаргу до сільської ради.

Виконайте правовий аналіз ситуації.

Які дії має здійснити сільська рада?

Чи передбачена відповідальність за забур'яненість земельної ділянки? Якщо так, то яка?

Кейс 2

Куди має звернутися громадянин з приводу встановлення земельного сервітуту щодо сусідньої земельної ділянки? Відповідь обгрунтуйте посиланням на відповідні норми закону.

Контрольні питання

1. Що є підставою юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства?

2. Що являє собою земельне правопорушення?

3. Що є причинами земельних правопорушень?

4. Назвіть складові земельного правопорушення?

5. Розкрийте зміст основних елементів земельного правопорушення.

6. За які порушення земельного законодавства передбачена юридична відповідальність згідно зі ст. 211 ЗКУ?

7. За якими ознаками і на які види поділяють земельні правопорушення?

8. Розкрийте суть поняття юридичної відповідальності за земельні правопорушення.

9. Які виділяють види юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства?

10. Розкрийте зміст цивільно-правової відповідальності за порушення земельного законодавства.

11. Розкрийте зміст адміністративної відповідальності за порушення земельного законодавства.

12. Розкрийте зміст кримінальної відповідальності за порушення земельного законодавства.

13. Розкрийте зміст дисциплінарної відповідальності за порушення земельного законодавства.

14. Розкрийте зміст земельно-правової відповідальності за порушення земельного законодавства.

15. В чому полягає зміст добросусідства в земельному праві?

16. Хто несе витрати на утримання споруди, яка розділяє сусідні земельні ділянки?

17. Які правила встановлює ЗКУ щодо використання дерев, які стоять на межі сусідніх земельних ділянок, та їхніх плодів власниками таких ділянок?

Практичне заняття №7. Правове регулювання аграрних правовідносин в Україні. (2 години).

План

1. Загальна характеристика аграрних правовідносин.
2. Джерела аграрного права.
3. Суб'єкти аграрного права.
4. Державне регулювання сільського господарства.
5. Договірні відносини у сільському господарстві.

Завдання до теми:

Підготуватися до опитування за темою та дискусії.

Контрольні питання

- 1) Назвіть суб'єктів аграрних правовідносин.
- 2) Що таке фермерське господарство?
- 3) Що таке особисте селянське господарство?
- 4) Що таке колективне сільськогосподарське підприємство?
- 5) Що таке сільськогосподарський кооператив?
- 6) Що таке сільськогосподарське кооперативне об'єднання?
- 7) Якими нормативно-правовими актами визначається діяльність сільськогосподарських товаровиробників?
- 8) Охарактеризуйте фермерське господарство, яке є юридичною особою.

9) Надайте характеристику правового статусу фермерського господарства сімейного типу без створення юридичної особи.

10) Хто може бути членами фермерського господарства?

11) Хто має право на створення фермерського господарства?

12) Як формується земельний фонд фермерського господарства?

13) Які права мають члени фермерського господарства?

14) Якими документами регулюється діяльність сільськогосподарського кооперативу?

15) Хто може бути членом сільськогосподарського кооперативу?

16) Як здійснюється управління у сільськогосподарському кооперативі?

17) Як формується земельний фонд сільськогосподарського кооперативу?

18) Що є правовою основою створення та діяльності особистих селянських господарств в Україні?

19) Хто може бути членами особистих селянських господарств?

20) Як регулюються трудові правовідносини у сільськогосподарських кооперативах та фермерських господарствах?

21) Які види договорів укладаються у сільському господарстві?

Практичне заняття № 8. Правове становище суб'єктів АПК в Україні. (4 години).

План

1. Сільськогосподарські підприємства: їх види та особливості здійснення господарської діяльності.
2. Правове регулювання трудових та суспільних відносин у сільськогосподарських підприємствах.
3. Правове становище та особливості діяльності особистого селянського господарства.
4. Правове становище фермерських господарств.

5. Правові засади діяльності сільськогосподарських кооперативів.

Завдання до теми:

Командна робота: у складі команди з 3-4 осіб обрати тему дотичну до теми заняття (за погодженням з викладачем), дослідити обрану тему та презентувати її на занятті.

Практичне заняття №9. Правове забезпечення якості сільськогосподарської продукції. (2 години).

План

1. Загальна характеристика правового забезпечення якості сільськогосподарської продукції.
2. Державне регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
3. Відповідальність виробників, постачальників та продавців щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

Завдання до теми:

В розрізі теми підготувати коротку аналітичну записку та підготуйтеся до дискусії за темою заняття.

Контрольні питання

- 1) Як забезпечується якість сільськогосподарської продукції у правовому контексті?
- 2) Яка мета забезпечення якості сільськогосподарської продукції?
- 3) Назвіть шляхи забезпечення якості сільськогосподарської продукції.
- 4) Які органи публічної влади мають повноваження щодо забезпечення якості сільськогосподарської продукції?
- 5) Які особливості здійснення державного контролю за якістю сільськогосподарської продукції?
- 6) Які права мають виробники та постачальники сільськогосподарської продукції?
- 7) Які обов'язки мають виробники та постачальники

сільськогосподарської продукції?

8) Що таке декларація виробника сільськогосподарської продукції?

9) Які вимоги передбачені законом до виробництва харчових продуктів?

10) Що таке агропродовольчі ринки?

3. Самостійна робота студентів

Самостійна робота з дисципліни «Земельне і аграрне право» передбачена навчальним планом спеціальності 081 «Право» в обсязі 74 години для денної форми навчання та 92 години для заочної форми.

Самостійна робота студента передбачає самостійне опрацювання матеріалу в позааудиторний час.

Самостійна робота сприяє розвитку творчого потенціалу, самоорганізації, прийняттю рішень та формуванню компетентності, яка стосується пошуку і систематизації необхідної інформації.

Правильна організація самостійної роботи дозволяє максимально індивідуалізувати навчання, підвищити ефективність навчального процесу в цілому.

Самостійна робота передбачає вивчення законодавчих та нормативних актів, опрацювання наукових праць, підручників, навчальних і методичних посібників

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни;

- підготовка до практичних занять, виконання завдань по темах практичних занять;

- підготовка відповідей на питання для самопідготовки;

- робота в інформаційних мережах;

- вибір теми, складання плану та написання

наукових тез, статей, підготовка презентацій, аналітичних записок, доповідей;

4. Рекомендована література

Базова

1. Земельне право : підручник / за ред. М. В. Шульги ; 3-тє вид., доп. і перероб. Харків : Юрайт, 2023. 592 с.
2. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с.
3. Земельне право: навчальний посібник / О. Г. Боднарчук, К. М. Васьківська, А. П. Гаврилішин. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 446 с.
4. Мірошніченко А. М. Земельне право України : курс лекцій. Київ : Юрінком Інтер. 2020. 544 с.

Допоміжна

1. Ніколайчук К. М., Ліщинський А. Г., Швець О. М. Нормативне забезпечення землеустрою : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2024. 215 с.
2. Навчально-методичні матеріали для практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Земельне право України» для студентів заочної форми навчання першого (бакалаврського) освітньо-кваліфікаційного рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: І. В. Ігнатенко. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2022. 26 с.
3. Методичні рекомендації для самостійної роботи та практичних занять з дисципліни «Земельне право» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної форми навчання факультету менеджменту та права з галузі знань 081 «Право» спеціальності 081 «Право» / Томляк Т.С.; Вінницький національний аграрний університет. Вінниця : ВНАУ, 2022. 91 с.
4. Земельне право України : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання / Борденюк О. В., Демчук Т. І., Латковський П. П. Чернівці, 2021. 62 с.

5. Інформаційні ресурси

1. Земельний кодекс України: Закон України від 25.01.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
3. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>
4. Про оренду землі : Закон України від 06.10.1998 №161-IVX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>
5. Про охорону земель : Закон України від 19.06.2006 №962-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>
6. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 № 963-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>
7. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992 № 2114-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12#Text>
8. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21.07.2020 № 819-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>
9. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
10. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10.04.1992 № 2265-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-12#Text>
11. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15.05.2003 № 742-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>
12. Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва : Указ президента України від 10.11.1994 р. № 666/94. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/666/94#Text>
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/666/94#Text>
13. Про затвердження типового договору оренди землі : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2004 № 220.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2004-%D0%BF#Text>

14. Про безпечність та якість харчових продуктів : Закон України
від 6.09.2005 р. №2809-IV. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2809-15#Text>